

**PROFESNÍ KOMORA
SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ
OCHRANY DĚTÍ, z.s.**

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ (MSK)

**PŘEHLED FAKTICKÉHO VYUŽITÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU
PRO ZAJIŠTĚNÍ NEODKLADNÉ PÉČE O DĚTI V PRAXI**

Analýza Profesní komory sociálně-právní ochrany dětí (PKSPOD)

2023-2024

**PROFESNÍ KOMORA
SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ
OCHRANY DĚTÍ, z.s.**

Základní vstupní informace:

Cílová skupina: Děti vyhodnocené OSPOD jakožto děti ohrožené ve smyslu § 6 zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSPOD“)

Území: Moravskoslezský kraj, rozloha 5 427 km²

Počet obyvatel 1.189.674 obyvatel (Eurostat)

Počet dětí ve věku 0-18 let dle ČSÚ: 195.675 dětí

V měsících listopadu a prosinci 2023 proběhlo dotazníkové šetření PKSPOD mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) na území MSK, které mělo zmapovat kapacity pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD) na území Moravskoslezského kraje a využití/nevyužití zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP). Šetření PKSPOD bylo reakcí na názory některých politiků a úředníků MPSV, že v MSK jsou zajištěny dostatečné kapacity PPPD pro děti v akutním ohrožení. MSK byl označen za kraj, ve kterém (narozdíl od jiných v ČR) je možné upřednostnit náhradní rodinou péči před péčí institucionálního typu (v tomto případě ve ZDVOP). MPSV sice prodloužilo možnost OSPOD využít pomoci ZDVOP u dětí do 3 let věku ještě do konce roku 2024, avšak dle jeho sdělení to je jen z toho důvodu, že údajný dostatek pěstounů je v různých krajích nerovnoměrně zastoupen a je třeba ještě tuto nerovnost mezi kraji doupravit.

Neodkladná akutní péče o děti týrané a zneužívané je taková péče, která vyžaduje okamžitou a naléhavou intervenci OSPOD a rychlé a flexibilní umístění dítěte mimo ohrožení, ve kterém se akutně nachází. Pojem naléhavost (necessitas) je obecné povahy a je universálním pojmem. Pracovník OSPOD se při své činnosti (v rámci běžné pracovní doby, resp. často v době pohotovosti mimo běžnou pracovní dobu) snaží dle svého nejlepšího vědomí a svědomí pojmenovat a vyhodnotit případ tak, aby jeho intervence ve prospěch ohroženého dítěte byla adekvátní a bylo dosaženo cílového stavu – eliminace bezprostředního ohrožení.

PKSPOD má za to, že je nutné pojmenovat a zmapovat skutečné zdroje a nástroje, které pomohou sociálnímu pracovníkovi OSPOD řešit akutně ohrožené dítě. Je již dnes úkolem každého pracovníka OSPOD upřednostnit umístění dítěte do stabilního náhradního rodinného prostředí před institucionální péčí ve ZDVOP.

K tomuto účelu slouží sociálním pracovníkům institut pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD), kdy pěstoun (v ZSPOD nazývaný osoba v evidenci) je připraven převzít akutně ohrožené dítěte do své péče a to nepřetržitě. Seznamy těchto pěstounů spravuje krajský úřad/magistráty (§ 27a odst. 1 ZSPOD).

Paragraf 27a odst. 10 ZSPOD jednoznačně deklaruje, že „...osoba v evidenci zajišťuje neodkladnou péči o dítě též na žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností v případech podle § 15 odst. 1, § 16 odst. 1 a § 37 odst. 1, a to zpravidla po dobu, než rozhodne soud o návrhu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na nařízení předběžného opatření.“

S ohledem na specifičnost území MSK a pozitivní informace ohledně dostatečných kapacit PPPD, PKSPOD zmapovala skutečnou kapacitu PPPD pro výše popsané případy.

**PROFESNÍ KOMORA
SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ
OCHRANY DĚTÍ, z.s.**

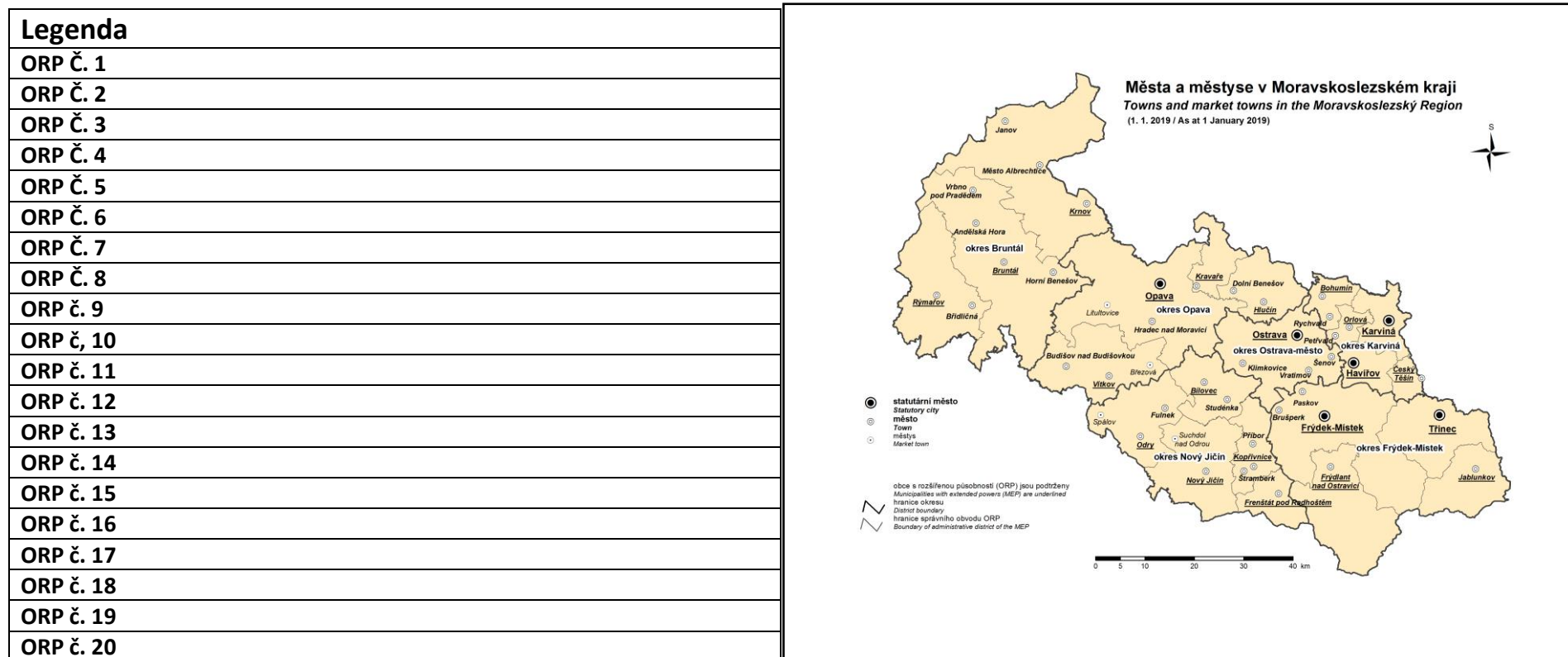
Počet dětí ve věku 0-17 let (trvale hlášené osoby) k datu 31.12.2022 na území MSK (zdroj ČSÚ):

0	10 727
1	12 142
2	11 846
3	12 027
4	12 419
5	12 159
6	12 133
7	11 908
8	12 091
9	11 749
10	11 852
11	11 854
12	13 018
13	13 128
14	13 330
15	13 292
16	12 390
17	12 194
Celkem	195.675

Bylo pro účel analýzy osloveno 20 orgánů zajišťujících výkon SPOD.

Jednotlivým OSPOD MSK jsou v grafu přiřazena čísla, jelikož PKSPOD je známo, že garance bezpečného prostředí pro sdělování opravdu reálných informací nejen v tomto případě je pro OSPODy důležitým faktorem.

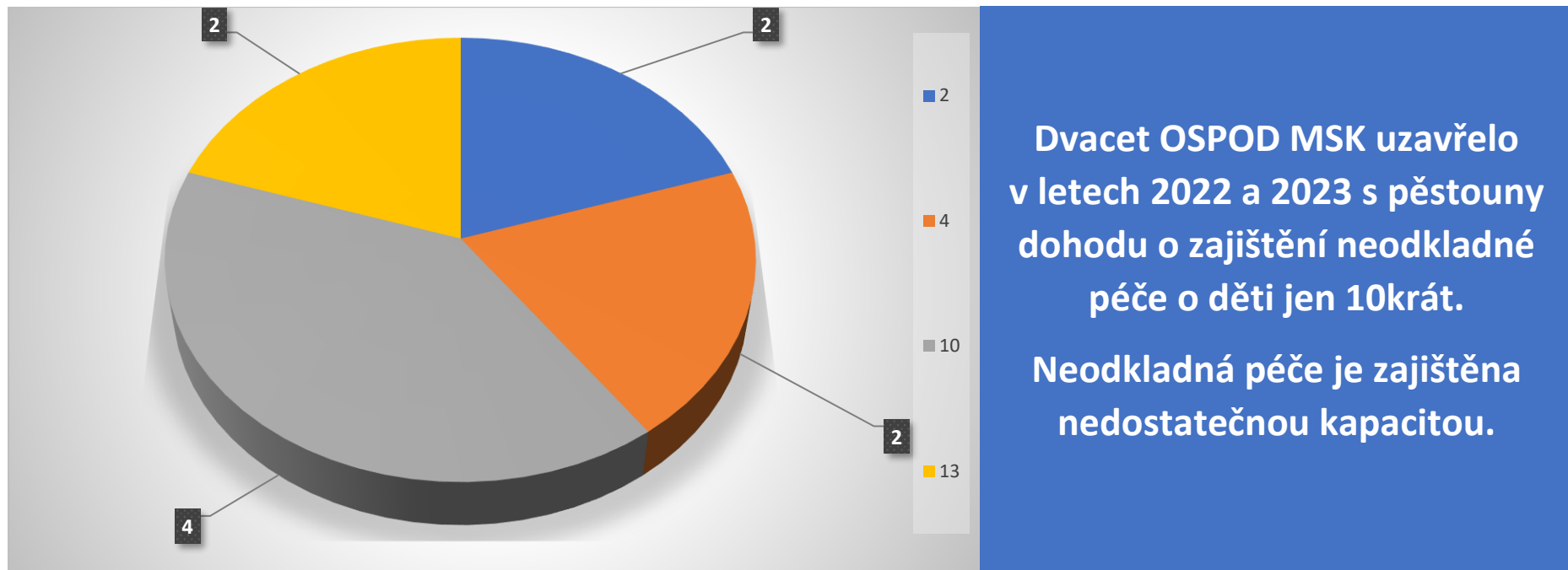
Tabulka 1

Obrázek 1 - mapa MSK – zdroj: ČSÚ

Dotazníkové otázky

1. S kolika pěstouny PPPD od 1.1.2022 byly uzavřeny dohody o zajištění neodkladné péče o děti v rámci pohotovosti dle § 27a odst. 10 ZSPOD?

Obrázek 2 - Jednotlivé barvy odpovídají konkrétním OSPOD MSK dle anonymizovaného výčtu v Tab. 1

2. Jak probíhá ve Vašem kraji organizace propojení s pěstouny v době mimo pracovní dobu krajského úřadu/magistrátu?

Legenda	Přes:
ORP Č. 1	APLIKACE PPPD PORTÁL MSK
ORP Č. 2	PRACOVNICE OSPOD MÁ SLUŽEBNÍ TELEFON – PPPD
ORP Č. 3	ELEKTRONICKÁ EVIDENCE PPPD PŘÍMO NA ORP, PROPOJENÁ S KÚ
ORP Č. 4	PŘES KLÍČOVÉ PRACOVNÍKY Doprovodných organizací
ORP Č. 5	APLIKACE PPPD PORTÁL MSK
ORP Č. 6	PŘES KLÍČOVÉ PRACOVNÍKY Doprovodných organizací
ORP Č. 7	VLASTNÍ EVIDENCE PPPD
ORP Č. 8	TELEFONCKÉ SPOJENÍ S PPPD
ORP č. 9	TELEFONCKÉ SPOJENÍ S PPPD
ORP č. 10	TELEFONCKÉ SPOJENÍ S PPPD PŘÍMO V OBCI
ORP č. 11	TELEFONCKÉ SPOJENÍ S PPPD JEN V PRACOVNÍ DOBĚ
ORP č. 12	TELEFONCKÉ SPOJENÍ OSPD S PPPD
ORP č. 13	NENÍ MIMO PRACOVNÍ DOBU
ORP č. 14	APLIKACE PPPD PORTÁL MSK
ORP č. 15	NEPROBÍHÁ
ORP č. 16	TELEFONICKÉ SPOJENÍ
ORP č. 17	APLIKACE PPPD PORTÁL MSK
ORP č. 18	APLIKACE PPPD PORTÁL MSK
ORP č. 19	ZPROSTŘEDKOVÁVAJÍCÍ OSOBA, NA KTEROU MÁ OSPOD KONTAKT
ORP č. 20	KOORDINÁTOR NA KAŽDÉM OSPOD

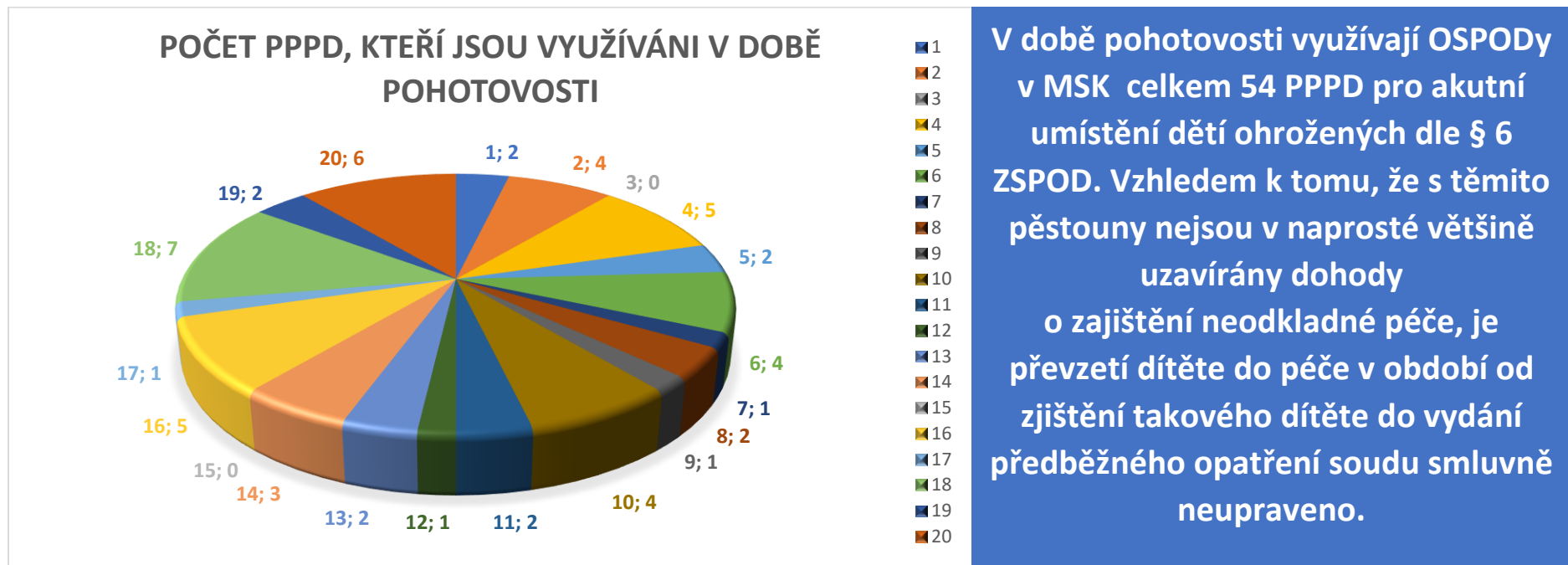
Neexistuje jednotný informační portál pěstounů na přechodnou dobu, ke kterému by měli přístup všichni pracovníci OSPOD.

Neexistuje systémová záruka propojení OSPOD a PPPD mimo pracovní dobu.

Neexistuje povinnost PPPD reagovat na žádost OSPOD a následně převzít dítě do péče.

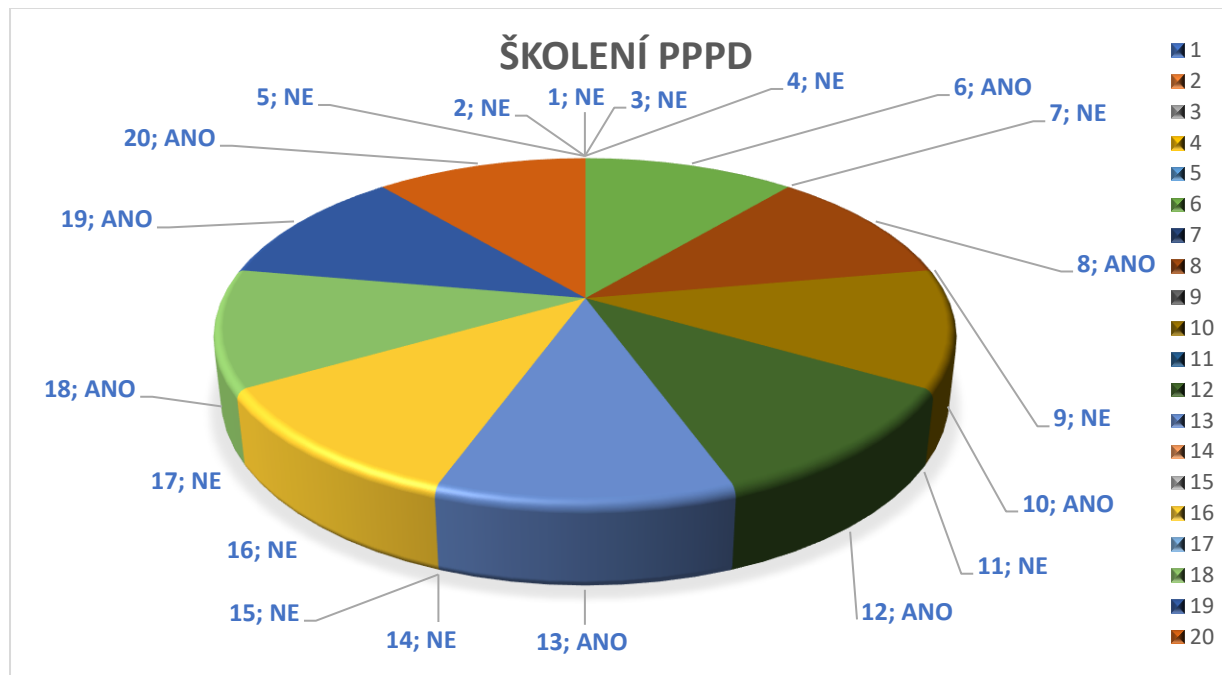
Chybí legislativní ukotvení pro takový systém.

3. Kolik pěstounů PPPD máte možnost za Váš OSPOD využít pro účely pohotovosti ve Vašem ORP?

Obrázek 3 - Legenda: První číslo je číslem daného OSPOD dle legendě v Tabulce č. 1.

4. Proběhlo ve Vašem kraji nějaké školení, společné setkání s pěstouny, kteří jsou k dispozici v době pohotovosti?

Z 20 dotázaných OSPOD proběhlo speciální školení PPPD/OSPOD pro účely výkonu pohotovosti pouze u 8 OSPOD. Výzkum nezjišťoval obsahy takového školení.

Vzhledem k tomu, že dle statistiky MPSV za rok 2022 bylo do ZDVOP umístěno 209 dětí, které mohly být umístěné do PPPD, tak chybí 155 PPPD, kteří by tyto děti převzali do své péče, aby tyto děti nemusely být ve ZDVOP.

Obrázek 4 – LEGENDA: První číslo je číslem daného OSPOD v legendě uvedené v Tabulce č. 1..

5. Obejdete se u Vás v praxi zcela bez ZDVOP?

Z 20 dotázaných OSPOD se bez ZDVOP neobejde 18 OSPOD. 2 OSPODy sdělily, že buď již dlouhodobě nevyužívají ZDVOP, nebo nedokáží sdělit, zda ho v budoucnu využijí. To znamená, že ZDVOP je stále převažující formou zajištění akutní péče o ohrožené děti.

Závěr:

Dle statistické ročenky MPSV za rok 2022¹ bylo v rámci MSK umístěno **136** dětí do PPPD, **61** dětí do ZDVOP na základě rozhodnutí soudu a **148** dětí bylo ve ZDVOP umístěno na základě smlouvy o poskytnutí ochrany a pomoci. Na základě sdělení většiny OSPOD MSK bylo zjištěno, že se bez ZDVOP neobejdou. Na základě počtu uzavřených dohod mezi OSPOD MSK a PPPD, kteří zajistí péči o ohrožené děti v neodkladných případech, zvláště pak v mimo pracovní dobu OSPOD se ukazuje, že většina pěstounů na PPPD není připravena zajišťovat pohotovostní činnost.

PKSPOD si na základě zjištěného dovoluje upozornit, že než budou zcela zrušené alternativní možnosti institutu PPPD, bude zapotřebí formou legislativy upravit podmínky výkonu PPPD tak, aby tito pěstouni měli povinnost přijímat děti i v krizových a akutních situacích. Krizová povaha institutu PPPD není ani v MSK plně využita a nemůže platit teze, že v MSK nepotřebují zařízení typu ZDVOP, neboť péče o tyto děti je zajištěna formou PPPD.

PKSPOD připomíná, že číslo dostatečné kapacity/počtu pěstounů je pouze jedním z kritérií úspěšného nahrazení zařízení typu ZDVOP institutem PPPD.

¹ https://www.mpsv.cz/documents/20142/975025/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_socialnich_veci_2022+%281%29.pdf/fe85ae9f-3515-0381-8aa2-9babb1c62679
tabulka č. 8.2.str. 67.

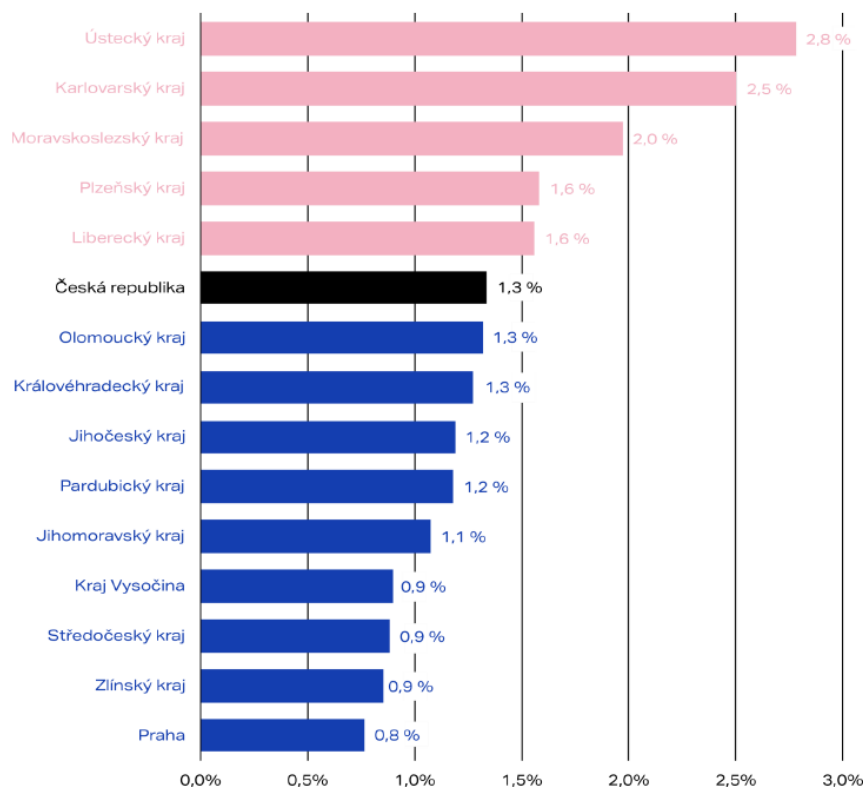
**PROFESNÍ KOMORA
SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ
OCHRANY DĚTÍ, z.s.**

Počet pěstounů musí být poměřen i ve vztahu počtu akutně ohrožených dětí v MSK. Pokud se číslo ohrožených dětí zvětšuje, potom je třeba navýšit počet PPPD, kteří budou ochotní převzít akutně (a nejenom akutně) děti do své péče. Jinými slovy, pokud za rok 2022 bylo umístěno do ZDVOP celkem 209 dětí, potom i pro tyto děti je třeba zajistit PPPD.

Ani dostatečný počet pěstounů nezajistí plnou ochranu akutně ohroženým dětem, pokud nebude nastaven spolehlivý a ověřený organizační a legislativní systém, kde bude dána povinnost pěstouna být kontaktní v jakoukoli denní dobu a být připraven v jakoukoli denní dobu převzít ohrožené dítě.

V neposlední řadě vyšla z krátkého šetření PKSPOD ještě další, původně vůbec nezjišťovaná informace a sice, že se významně liší informace z praxe, které překládá a zjišťuje MPSV a které zjišťuje nezávislý orgán (v tomto případě PKSPOD), který není zařazen v hierarchickém sledu. Oba proudy chodu informací jsou důležité a vyplatí se je porovnávat. Z toho důvodu PKSPOD dlouhodobě volá po tom, aby MPSV komunikovalo s pracovníky OSPOD v pro ně bezpečném prostředí, například přes VÚPSV, případně znovu a opakovaně se PKSPOD nabízí jako prostředník, který působí přímo v terénu.

Graf 12: Podíl dětí umístěných mimo rodinu podle místní příslušnosti vykazujícího OSPOD (k 31. 12. 18–20)

Obrázek 5 – Zdroj: Zpráva o stavu péče o ohrožené děti v ČR v roce 2023, MŠMT, 2023, str. 27.

Je k zamyšlení, že MSK, který je předkládán jako příklad dobré praxe v umísťování dětí do pěstounské péče (což PKSPOD nijak nezpochybňuje), je ale rovněž i favoritem v umísťování dětí mimo rodinu. Je tedy třeba, aby i tyto děti (2%) z celkového počtu dětí v MSK byly umístěny pouze do PPPD. V tomto smyslu je třeba poukázat na fakt, že MŠMT ve své analýze mimo jiné poukázalo i na skutečnost, že různá měřítka uplatňovaná OSPOD (soudů) neovlivňují významným způsobem míru umísťování dětí do státní péče a že dochází k objektivnímu posuzování ohroženosti dětí a ke kvalitnímu vyhodnocování ohrožených dětí ze strany OSPOD.

Návrh řešení PKSPOD

	ÚKOL	Kdo odpovídá:
1.	Vytvořit legislativní podmínku výkonu PPPD tak, aby pěstouni měli povinnost zajistit péči o děti akutně ohrožené nejenom v pracovní době OSPOD.	MPSV
2.	Legislativně ukotvit povinnost uzavírat dohody mezi OSPOD a PPPD pro zajištění neodkladné péče pro děti od počátku péče, kdy předá OSPOD akutně ohrožené děti PPPD do péče do doby vydání předběžného opatření soudu o svěřením dítěte do PPPD. Cílem je zajistit, aby péče o tyto děti v mezidobí nebyla ve vakuu, ale byla legálně ukotvena.	MPSV
3.	Legislativně upravit případy PPPD, kteří odmítnou převzít ohrožené dítě do své péče, a odmítnou uzavřít dohodu o zajištění neodkladné péče o dítě.	MPSV
4.	Legislativně upravit podobu příprav pro PPPD se zaměřením na krizovou intervenci.	MPSV
5.	Zajistit proškolení všech PPPD v krizové intervenci a situaci převzetí akutně ohroženého dítěte. Vytvořit specializovaný kurz pro PPPD, který je připraví na pohotovostní převzetí dětí akutně ohrožených, aby mohla	Krajské úřady

	být zajištěna jejich péče v náhradním rodinném prostředí, nikoliv v ZDVOP.	
6.	Zajistit dostatečné intervenční služby pediatra, psychologa a dalších služeb pro dítě, které bude mít PPPD k dispozici.	Krajské úřady
7.	Legislativně upravit povinnost vést aktualizovanou evidenci PPPD formou centrální evidence.	MPSV
8.	Zprovoznit a umožnit přístup do aktualizované databáze PPPD, které může pracovník OSPOD (zvláště i ten, který slouží pohotovost mimo pracovní dobu úřadu) využívat v praxi při umístění dítěte do PPPD.	MPSV, krajské úřady